

Wiesław Król, Stanisław Tworek, Anna Zięcik

Wstępna charakterystyka awifauny starorzeczy waloryzowanych ornitologicznie przez Instytut Ochrony Przyrody PAN w Krakowie w roku 2012, wraz z wnioskami do programu rewitalizacji Górnej Wisły dla zachowania cennych gatunków ptaków

Starorzecza badane w roku 2012 były najczęściej niewielkimi zbiornikami wodnymi. Z powodu panujących warunków atmosferycznych sezon lęgowy 2012 był raczej suchy, dlatego podczas kontroli okazało się, że niektóre starorzecza wytypowane na podstawie map satelitarnych, to w praktyce wypłycone, wysychające, zarastające lub czasami nawet zanikające obiekty, które nie spełniają funkcji starorzeczy, np. starorzecza oznaczone numerami 52, 54, 79, 165, 182. Awifauna samych kontrolowanych zbiorników była zwykle uboga, głównie z powodu stosunkowo słabo rozwiniętej roślinności szuwarowej, która w tego typu siedliskach stwarza ptakom nowe nisze ekologiczne. Sporo gatunków stwierdzano natomiast w sąsiedztwie starorzeczy, najczęściej w mozaice łąz, wierzb i szuwarów roślinności zielnej porastających tereny wokół starorzeczy. Spośród gatunków z załącznika I Dyrektywy Ptasiej odnotowano łącznie 12 gatunków. Najczęstszym z nich był gąsiorek, który występował w pobliżu około 10 starorzeczy. Nie jest to jednak gatunek związany ze starorzeczami, podobnie jak jarzębatka, derkacz i trzmiełojad, z których każdy stwierdzony był w rejonie tylko jednego ze starorzeczy. Wśród gatunków bardziej związanych ze starorzeczami stwierdzono prawdopodobnie lęgowego żurawia (starorzecze 495), kropiatkę (starorzecze 351), błotniaka stawowego (starorzecza 182, 319, 351, 493), bączka (starorzecze 349) i zimorodka (starorzecze 602). Ponadto, obszar starorzecza i tereny sąsiednie były wykorzystywane jako część terytorium lęgowego przez: bociana białego (182 i 495), rybitwę rzeczną (225, 349, 351, 367) i bociana czarnego (319). Wśród pozostałych gatunków badane tereny zasiedlają przede wszystkim rozmaite gatunki wróblowych *Passeriformes*, w tym pokrzewkowate (głównie rodzaje *Acrocephalus*, *Sylvia*, *Locustella*, *Phylloscopus*, zaganiacz), drozdowate (rodzaje *Turdus*, *Luscinia*, *Saxicola*), sikory, trznadłowate (trznadel i potrzos), łuszczaki, krukowate, wilga, pokrzywnica, raniuszek. W rejonie dwóch starorzeczy stwierdzono remiza (351 i 361) i dziwonię (349, 602). Ptaki wodno-błotne były znacznie rzadsze niż związane z łożowiskami wróblowe. Poza wspomnianymi już wyżej gatunkami z załącznika I Dyrektywy Ptasiej stwierdzono przedstawicieli rzędu perkozów (perkozek), żurawiowych (łyśka, kokoszka), blaszkodziobych (krzyżówka, nurogęś) i siewkowych (czajka, sieweczka rzeczna). Badane starorzecza nie są istotną ostoją ptaków zagrożonych lub

rzadkich w skali regionu. Pełnią natomiast istotną funkcję jako elementy terenów zalewowych Wisły (międzywala, a niekiedy również szerzej), które w całości stanowią dla awifauny cenne siedlisko. Badane starorzecza nie są na tyle wartościowe biorąc pod uwagę awifaunę lęgową, aby były samodzielnie rekomendowane do ochrony obszarowej. Jednak niektóre z nich mogą stanowić uzupełnienie innych walorów w przypadku objęcia ich ochroną np. w postaci użytku ekologicznego (np. starorzecza nr 428, 600, 601).

Najczęstszym stwierdzonym zagrożeniem jest zaśmiecanie i pozbywanie się do starorzeczy różnego rodzaju odpadów z gospodarstw domowych, a także usuwanie zadrzewień, zakrzaczeń i roślinności na starorzeczach i wokół nich. Potencjalnie stanowi to zagrożenie niemal wszystkich badanych starorzeczy. Spośród pozostałych zagrożeń należy wymienić:

- zanieczyszczenie wód starorzeczy powodowane przez rolnictwo i spływ powierzchniowy (349, 361, 362, 364, 365, 366, 367, 406, 407, 408, 428, 489, 495, 601, 608);
- zanieczyszczenie wód starorzeczy powodowane przez transport (226, 227, 510);
- zanieczyszczenie wód starorzeczy powodowane przez działalność przemysłową (223, 224, 225);
- wysychanie, wypływanie się, zarastanie (52, 53, 54, 78, 79, 165, 223, 224, 225, 351, 361, 364, 365, 366, 406, 407, 408, 428, 490, 600, 601);
- wędkarstwo (349, 351, 364, 367, 510);
- roboty ziemne (78, 79, 165, 495, 510).